

З.свідзінський
ПОЕЗІЇ

Сборник 10 к.

V.N. Karazin Kharkiv National University

00754989

8

В. Бидзінскі

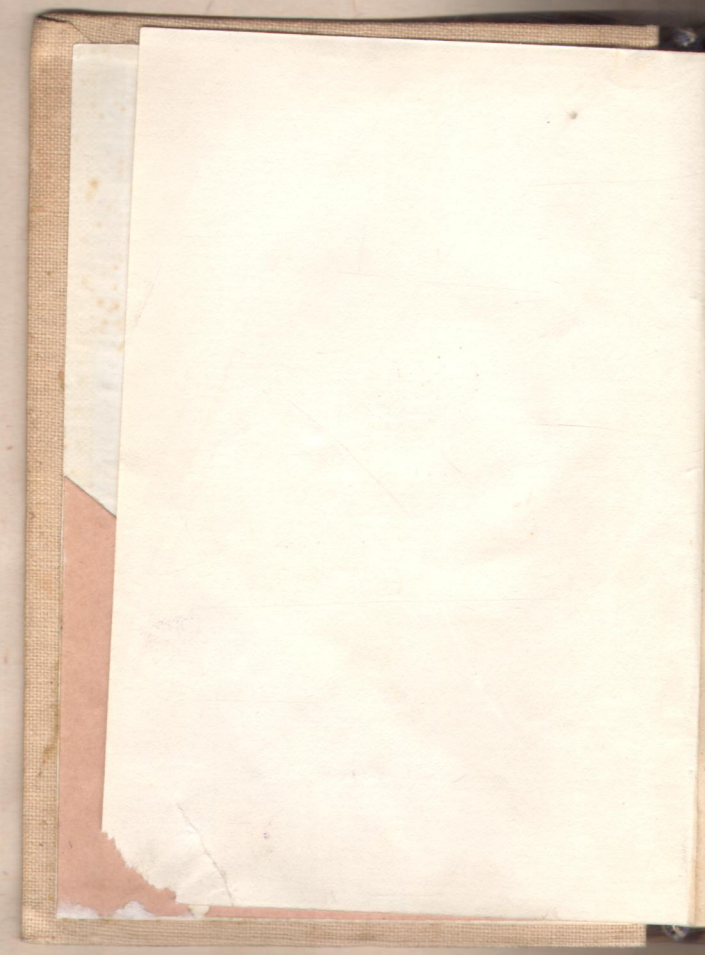

C-245,4 п.

В. СВИДЗИНСЬКИЙ

ПОЕЗІЇ

ПРОВЕРЕНО
ДНБ 1943

Видавництво
Радянський Письменник
1940

ЦЕНТРАЛЬНА НАУКОВА
БІБЛІОТЕКА ХДУ

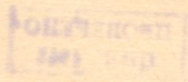
Інв. №

221864

D

Редактор Ю. Яновський
Техкерівник Н. Косой.
Худ. редактор К. Калугін
Коректор М. Вовк

Друкарня Академії Наук УРСР у Львові, вул. Оссолінських 11
Львів 1940. КР. 5168. Зам. № 816. Тираж 5000.

СОНЦЕ

Ідуть верхи дерев
Світитися до сходу,
Шумлять верхи дерез
На літо, на погоду.

Дивлюсь, — як юний лев,
На стежку, перед хату,
Розпасяно лягло,
Розверглося зігріто,
І на камінні плити
Поклало лапу пелехату.

Цвітуть верхи кущів
За кам'яну ограду,
Ідуть ряди кущів
На дальні межі саду.

Я двері одчинив —
І вкинулось до ганку

І в темряву хибку,
На радісну приміту,
Пустило світлу віту,
Напахану вітрами ранку.

1929

УГЛЯР

Попродав чорний вугіль, чорний сам,
Купив вина і хліба, повечеряв
Та й похилився на свій візок дощаний.
Терплячий кінь уважно подивився
І взяв щипати жовклі бур'яни.

Поїде поночі. А путь далека.
Низовина, туман, очерети,
Тоді горбів піщаних білі ребра.
І віддаля коноплі млосний дух,
І довга ніч і довга самота.

Над досвітком проїде через греблю,
Попід гіллям узенького заулку
Сколошкає застояне тепло —
І тихо пирхне коник, гуркне засув,
І спалахне з порогу: „то вже ти?“

1928

Пух золотої верби, як сніг, розлетівся по
світі.

Приснуло буйним дощем — і стало тепла
прибувати.

З берега висох намул, острови затяглися
травною,

Слід повільної скойки на доннім піску
позначився.

Входить босий рибалка у річку і невід метає.

З галасом хлопчики бистрі товчуться весь
день коло греблі,

Голі, на конях в'їжджають у воду, і пирхають
коні,

Морди підносячи вгору і ловлячи в ніздрі
повітря.

Віє млосна юга, — зза обрію громом
страхає...

Пух золотої верби, як сніг, розлетівся по
світі..

1928

✓

Туча з райдугою і громом
З колотом, з чорноперим димом,
Повагом, проповзала мимо,
Як равлик із своїм домом.

Ми zostались на темному острові.
Голос туркавки був відрада нам.
Там тополі нагуслим ладаном
Обтяжали пониклу просторінь.

Ми шукали до сонця броду.
З нами йшов рожевий горошок.
Ти свій круглясто плетений кошик
На пояску зануряла в воду.

Там лежали страпаті тканки,
Куширі проринали хмуро,
Там туманились рибки мурі —
Вікодавні глибин полонянки.

Туча з райдугою і димом,
З мовчазними руїнами грому
І там волоклася мимо,
Як равлик з поколотим домом.

1932

Я пам'ятаю по дощі
Розволохатяні куші,
І сріберний одлеглий грім,
І за рікою сизий дим
Понад волоттям луговим.

Ліщини памолодь шумку
Я обережно розгорнув,
І в свіжу тінь її зарнув,
І на притоптанім піску
Угледів нори диких пчіл
І трепети довгастих крил.

Той день у спогаді моїм —
Немов одірваний листок.
Ударив летом голубим
Дитинства сонний колосок,
Зронив свій образ, як росу,
І зник у віддалях часу
Як сріберний, одлеглий грім

1929

✓
Рано прокинувся, на світлий полудень вікно
одчиняю.
Тінь від домів укриває ще вулицю сонну. За
нею
Сонце на насипі жовтим уже будяки освітило.
Тихо в кімнаті. Самітно читаю, пишу коло
столу.
Час непомітно іде. От і доня моя
пробудилась,
Лепетом милим сповняє кімнату, у двір
вибігає,
Знову вертає до мене і в легкім волоссі
приносить
Пахощі раннього вітру і полиски раннього
сонця.
Ні, то задумався я. Моя дівчинка в дальньому
місті.
Тихо в кімнаті моїй — і ніхто не говорить
до мене.

1930

Як тихо тут: земля і сонце!
Уже ліщина попустила
Свої світильники довгасті,
І крихко розцвітає ряст.

Як мирно тут: тобі на руку
Упала скáавка плеската.
В воді озерець джерелянки
Кують задуму лісову.

Прислухайся: десь за горою,
За верховинами дерев,
Облоки ронять краплі світла
В уважні розплески весни.

Побудьмо тут. Тут всі дороги,
Що землю, втомлену любов'ю,
Вели до нас, її найменших.
Побудьмо тут на самоті.

1929

Наклав на лук очеретину,
Засмолену в кінці —
Переспівала гай високий,
Упала на луці.

А там ходив товар безглуздий,
Лінива вагота,
Та й потрощили цівку-стрілку
Повільні копита.

Шкодá мені! А я так пильно
Оглянув очерет!
А я до сонячного блиску
Метав співучий лет!

Ти — зрадниця, ти, смоло чорна!
Кладу на тебе гнів:
Навіщо я дитину літа
У тьму твою вмочив?

1929

На снозах літа високих
Щодня густіший мед сонця.
Уже пшениця пожовкла
І ягоди попаліли —
Щодня густіший мед сонця.

Чого ж ти стала інакша?
Прийдем на дальнє узлісся,
Ти поруч іти не хочеш,
Прихилю гілку для тебе —
Руки не здіймеш,
І смутно падє розмова
Як листя в темну криницю.

Чого ти стала інакша?
Ти ж хотіла цих днів...
Клен глибокий
Як потемнів!

1929

Долом тінь у саду, в верховітті ще сонце
зависло.
Жовте волоття тайзілля світліш вирізняється
в травах.
Тихо стоять ясені, на пасіці медом запахло.
Плавле черлян над кущем бузиновим. То сяде
на квітку,
Крила розклавши, то, цокнувши ними,
здіймається знову.
Мир і спокій коло дому. Туркоти в стріп
залітають.
Долом тінь полягла, верховіття ще держиться
сонця.

1928

Утомлений, склонившись на горби,
День спав та й спав. Здавалося, ніколи
Не перейдуть глибини голубі
Над нивами. Лінивий, безтурботний,
І я приліг і дався владі сну.
Прокинувся — мій дне блискучий, де ти?
Тонка імла від сходу простяглась,
Двома крильми обнявши рівне поле.
У гробі сонце. Дерево замовкло,
І, холодом у чашечках тюльпанів
Зачинені, позастигали бджоли,
Що дзвінко так дитинство дня вітали.

1929

Ключами кличуть журавлі,
І сонце в ключ кипить —
А ніч не журиться нічим
І над колодязями тьми
Підносить журавлі зірниць.

І важко гупає відро
Об цямрину. На дні
Зриває тьмяне сrebro
Колись блискучих днів.

Уже десь повне. Віддаливсь
Мовчанням кутий стан.
Веду рукою — ніч пуста.
Кругом — дерзкий бур'ян.

А рано сонце в ключ кипить,
Ключами й журавлі.
І тільки легкий знак таїть
Туга кора землі.

1930

Вино зорі — і льод вікна
Бренить у чѣрвені стіна,
А килима загуслий дим
Зробився плавко-золотим.

І широчіє літній степ.
Там тиша голубиних крил.
Високо сонячник росте,
Стає над млосний небосхил.

Але похмурий дід іде,
І в древню пасіку веде.
А сам мовчить. Вечірня тінь
І запах воску. Сон і тлінь.

1930

Сизий голубе вечора,
Ой же ти, сизий голубе!
Злети на гніздо своє,
На гніздо, на темне гніздище,
Злети ж ти іздалеку,
З мого ясенowego краю.

Сизий голубе вечора!
Чи там зорі ще несмучені,
Тихі води нестурбовані?
Чи цвіте сонце, тюльпан-сонце,
Розклоняючи дуги-віти
По полявинах та по галявах?

Сизий голубе вечора!
Бризни на мене із сон-трави:
Край тюльпан-сонця побути,
Злобливий сум омирити,
Край тюльпан-сонця, сиз-вечоре,
У землі моїй шум-ясеновій.

1932

✓
Подем ідуть — і повільна хода їх і мирна
розмова.
Вітер, нагірних морелів покинувши зарослі
дикі,
Стиглим теплом обтікає їм плечі, шумить
у пшениці.
От ізійшли на місток. На поруччя склонилась
Орина
І в глибині, проти сивої хмарки, уgliedіла
раптом
Юної постаті обрис хиткий і розтріпаний
жмуток
Синього цвіту в руці і, на вроду свою
здивувавшись,
Жарко рум'янцем зайшла. А веселі подруги
тим часом
Далі ідуть — і повільна хода їх і мирна
розмова.

1933

Коли ти була зо мною, ладо моє,
Усе було до ладу,
Як сонце в саду,
А тепер розладнався світ, ладо моє.

Встала між нами розрив-трава.
Розрив-трава високо росте,
Розірвала ночі і дні.
Перше були вони як крила ластівки:
Верх чорний, спід білий, а крило одно.
Тепер вони як розламаний камінь —
Колять і ранять, ладо моє.

Стало тяжко нести мені час.
Туга рве мислі мої,
Як буря метає снігом.
Одна сніжинка паде на лід,
І вітер жене її в безвість,
Друга лягає при б́ерезі
У скований слід копита,

Третя розбивається об сук.
Стало тяжко нести мені час.

Я знаю: усе вмирає.
Квітка у полі,
Дерево в лісі,
Дитина в місті.
Усе вмирає, ладо моє.
Не в одні двері приводить нас вечір,
Не в одному вікні вітаєм ми ранок,
І забув я творити казку.
Так гостро дивлюсь,
А бачу тільки видіме,
Тільки можливе, ой ладо моє.

1932

ОГОНЬ

Поклав на стіни крила нашорошені
І, наче бабка на листку водокрасу,
Завмер. Я в тихій самоті пишу, а він
Наставив вушко зрізане та й слухає.
Як друг, як вірний спільник, труд мій любить
він.

Зо мною дише і зо мною думає
І, тільки захвилююсь я, здригається.
Давно минула північ. Дика темрява
Скребе одвірок зажирущим пазурем.
Я знемагаю, але друг нестомлений.
Я наближаюсь. Добрий і довірливий,
Він смерті не сподіється. Я дихаю.
Земля стенулась. Питьма раптом грянула,
Звалилася, як кам'яна обрушина.
Загинув він, чи бистрі крила виволік
Спід тяготи — і увалився в безвісті?

1932

Відколи сховав я мертву голубку,
Відтоді почав її скрізь глядіти.
Іду полями — напроти вітер —
Сині полотна провіває на згірку.
„Обійди упруг, перейди й другий —
Ти можеш найти голубу намистину,
Що рано-вранці зоря зронила,
Своєї голубки ніде не знайдеш.
Твою голубку земля замкнула;
Сам же рівняв ти горбик над нею!“

Іду я далі — в ліс уступаю.
Що ліс на'явся похмурною тінню,
Переліски стали в блискучому світлі.
В лісі — каміння, глухе одвіку,
В лісі глупіють лисячі нори,
На скосі яру стоїть голубінка, —
Моєї голубки і тут не видати!

Іду я знову — зустрічаю осінь.
Осінь проживає на галяві мерзлій,
Кругом двора золоте вір'я.
Сама осінь ходить по подвір'ї,
Підіймає руки в племенистих рукавах,
Обертає вітром, як великим колом.
— Осінь, осінь, де моя голубка? —
„Ходи до мене, стань під рукою,
Як тебе кину на дурний вихор,
Забудеш ходити, голубки питати!..
Сонцю леліти, рікам шуміти,
Мені, осені, хороше гуляти,
А потужному дубові довгий вік,
А опалому листю зойк та зик,
А твоїй голубці тихо лежати,
В янтарні очі тьми набирати...”

1933

Спи. Засни.

Повертались на берег рибальські човни.

Хмарка по хмарці спадає до сходу,

Як по листку листок.

Два верхівці під'їжджають до броду:

Сивий кінь поклав копита в воду,

Вороний на пісок.

Чуєш, дівчина темнокоса

Грає в сопілку червоним рибкам,

Щоб червоні рибки заснули —

І вони засипають.

Чуєш, по звуку звук

Поглинає морок недобрий.

Дальній міст тремтить, як протятий павук,

Будяки підіймають шпаги на обрій

І тануть. В'яжуться гронами

Зорі, пускають віти увіч.

Спи, колихнула запонами

Ніч.

1932

Різьбою пагілок нових
Сад молодіє по весні.
Набігли памеги. Бджола
Тобі упала на рукав,
І ти радієш, як дитя,
На очі, на пушок її
І на малинову пергу.

Духм'яне світло молодим,
Духм'яні сонячні уста.
За теплим на́висом юги
Посовгнувся веселий грім.
Бджола злетіла. Блиск і тінь.
Духм'яні сонячні уста,
Ласкаві весни молодим.

1933

БАЛАДИ

I

Встану рано, зійду́
По вохкому сліду —
Дивен звір походив
У моєму саду.
Позривав темну персть,
Обтрусив ясени,
На сухі полини
Кинув вицвілу шерсть.

Я в вечірній імлі
Затаюся в саду,
Од гіллі до гіллі
Сіть шовкову зведи.
Тільки блисне зело
В народженному дню,
Я високе чоло
Ізловлю, полоню.

Марне слово прорік,
Пусто ніч чатував —
Дивен звір мою сіть
Потоптав, пометав,
По кущах поволік,
Лиш розгільчастий ріг
Засвітився на мить
Під каштаном старим,
Лиш копитяний грім
По саду перебіг
У вогнисту повіть,
За блискучий поріг.

1927

БАЛАДИ

II

Коли над вільхами засвітиться
Вечірній місяць — і на березі
Запахне водяною м'ятою,
І стане тихо на млині;

Коли замовкне в місті музика,
І над вершинами дубовими
Шугне дрімлюга, блискавицею
Ламаючи свавільний лет, —

Тоді з долин, зарослих тернами,
Із лісових яруг, де урвища
Спредвіку тяжко захаращені
Уламками камінних брил,

Виходять звірі, дивні постаттю,
Нахмурені і настобурчені,
І походом величавою
До берега поволі йдуть,

І там на скелях розлягаються,
І, перед себе лапи витягши,
Кладуть на них гриваті голови
І чола, повні темних дум.

І цілу ніч лежать, зітхаючи,
На дальнє місто видивляючись,
І на хребтах їм, проти місяця,
Вилискує зловісно шерсть.

1933

БАЛАДИ

III

Темними ріками
Ніч тече по долинах,
Прудко біжить по зворах,
Мутно піниться на косогорах.

По зарослім болоті
Клятий іде,
На короткій оброті
Золотого коня веде.

Злякано дуб кордубатий
На нелюдське обличчя
Настобурчив сухе патицтя,
Як звір підіймає шерсть.
Тяжко чалапає клятий,
Аж погинається персть.

— Ступай, мій коню,
На незайману оболоню.

Три роси обіб'єш,
Три криниці вип'єш,
Здійсниться наша мрія —
Станемо на вогнénного змія! —

Темними ріками
Ніч тече по ізворах,
Сиво піниться на косогорах.
На синьому полі,
В райдужному колі,
Там то паші ще й цвіту багатого!
Вітер має патлами клятого.

Раптом на сході
Немов хто косою — черк!
І вдруге — світліше — дзінь!
Золотий кінь
Померк.
Клятий вирячив очі,
Вогнем до скелі та й здимів.

Ой зашуміло ж тоді!
На землі —
Струснувся кожен листок.

На воді —

Павуки в нестямінний танок.

Заяснілися межі, вівса...

Стала краса.

1932

ЗРАДА

I

Їду-поїду на бистрім коні
Крізь попіл ночі, крізь полум'я днів,
Тільки пісня брентить за сідлом,
А слідом —
Одинадцять друзів моїх,
Одинадцять місяців молодих.

Велика скеля стоїть.
Під скелею земля спить.
А в тій землі теремок,
Де ящірка проживає,
Що була колись князівною.

— Нумо, хлопці, станьмо,
Мечі з піхов добуваймо,
Князівну-полонянку
Із чарів визволяймо.

Хлопці стали,
Мечі з піхов добували,

Князівну-полонянку
Із чарів визволяли.
Вийшла вона як квіточка біла,
Тільки несміла, несміла.

— Ти мене любиш? — питає. — Люблю.

— Віддай мені радість свою.

Я віддав.

— І тепер мене любиш? — Люблю.

— Віддай мені силу свою.

Віддав.

— І ще мене любиш? — Люблю.

— Віддай мені мужність свою.

Віддав.

Тоді очі звела,
Повні спокою,
Тоді повела
Проти себе рукою,
Я дивлюсь, —
А моїх одинадцяти друзів нема,
Тільки вечір та падає тьма,
Та стоїть одинадцять стовпчиків,
Одні порохняві, другі криві,
На всіх шапочки снігові!

Дивна князівна тоді на коня:
— Чого ж твої очі в журбі?
Не нудно буде й тобі:
День-у-день,
Рік-у-рік,
Повік,
Біля стовпчиків похожати
Та співати жалливих пісень,
Що зграбували тебе,
Що ти не можеш забути,
Що як же недобрим бути,
Коли небо таке голубе!

Показала зуби як ікла,
Засміялася, свиснула, зникла.

1934

ЗРАДА

II

Ти ляж та й засни собі, тату,
А я біля тебе кластиму хату.
Стіни
Пороблю із сухої чатини,
На покрівлю соснових гілок,
А волотка трави — то над нею димок.
А як прийде яка горбата,
Або інший лихий чоловік, —
Бо тут сьогодні багато
Прохожає калік, —
То я тебе закидаю
Сонячними шапочками маю
І скажу, затуливши собою хатинку:
— Тут мого тата немає,
Десь він інде тепер на спочинку,
Бо він приїхав дуже трудний,
То ви марно сюди не ходіте
І голосом не ячіте,
Все одно чаклунки горбаті
Не мають сили при моїй хаті.

1931

ЗРАДА

III

Уже вечір, вечірній вітер.
За безлистим деревом саду,
Як дві нерідних сестри,
Вербова віта цвіте
І жовта свіча горить.
Вербова віта цвіте
На вєсну, на юний шум,
А навіщо ця жовта свіча?

Уже вечір, вечірній вітер.

— Ти бачиш на сході вороних коней,
Повкриваних древніми паполомами,
Як виринають із сивого мороку?
Будуть тихо назад брести,
Будуть тебе везти,
А жовта свіча відокремиться від вербової
віти,
І буде кульгати за ними на одній нозі,
Курячи сипким димом,

І прийде на замкнену влоговину
І поклониться кам'яній півночі.

Уже вечір, вечірній вітер.

Небо, роздерте на світло і тьму!
Нехай жовта свіча скапає своє тіло
На мою паполону,
Але вербова віта нехай цвіте,
І коли зринеться зоря,
То нехай не падає на мою димну свічу,
Щоб її погасити,
А нехай розсиплеться по вербовій віті,
Щоб її осіяти.

1932

Така мальована хата
Ще й дві яблуні поруч.
На правій — цвіт красовит,
На лівій — черлений овоч.

Над хатою стрілкою дим,
Від хати дорога в стрілку.
Ранок іллє голубим,
Моститься сонце на гілку.

І раптом дитячий зойк:
„Ой жук величенний, ой лихо!“
Дим тоді в комин, стежка — в куці,
Яблуні — попід стріху.

Розплаталася бистра тінь,
Загуло, задудніло грізно.
Жах! Коли яблуня в сміх:
„Та це ж не справжній — залізний!“

1931

НЕГОДА

Зза похилої стодоли
Смутно дощик повела,
На оріх, оріх волоський
Каламуттю налягла,

Зажурила всю долину,
Притуманила лісок,
Загурчала у відерце,
Як у дудку пастушок,

І уже гляділа місця,
Щоб звинутись і тихцем
Задрімати на сухому,
Під ясиновим кущем, —

Коли сонце спонад гаю
Обернулося назад
І, немов ручне ягнятко,
Прояснівши, вбігло в сад.

1939

Вибігає на море човен —
Такі вигинисті груди.
На човні капелюх як сито,
Попід тим капелюхом люди.

Небагато — один китаєць.
В руках вудочка тростинова.
Віють пальми, шугають баклани,
На горах снігу обнова.

А чомусь він сумний, китаєць.
Загадався, забув про вудку.
Виринає дельфін із моря:
„Китайче, не треба смутку“.

— Ну, як же не треба смутку!
Мій кораблик такий пасматий,
Сам я юний, тоненькі вуса,
Ще й червоні на мені шати.

А поглянь же ти — я невільний,
І з такою вродою пишною
Примальований до фаянсу
Чиєюсь рукою зловтішною!

1931

А смутно ж тут ходити,
Де тьма ламає день.
Ні журних, ані світлих
Не здумаю пісень.

Ще й голуб з гілки бука
Аврука в тінь хитку:
„Розпадина... розпука...
Ой руку, руку-ку!“

Що вийду я на кручу
Та в стомлений прибій
Скочу, злегенька тручу
Камінчик голубий.

Камінчик рівно тихий —
На скелі, чи на дні.
Сичить стара зміїха
В роззявленому пні:

„Люби мою господу,
Жени задуму пріч,
Спиши свою пригоду
На попелі узбіч“.

1934

Нищитель рабства, темряви гонитель,
Ослона миру, вірний друг труда,
Чиє ім'я ненавидить гнобитель,
Чия рука — напасників узда,

О, Сталін наш! Як твій Кавказ могучий,
Здіймаючись, над світом ти стоїш;
Спокійно чорні розтинаєш тучі,
Джерела думки творчої живиш.

Народів братніх з'єднана держава
Круг тебе квітне радісно — землі
Щасливий край, і на твоїм чолі,
Як оболук весни, сіяє слава.

1939

ПЕРЕДМОВА ДО КАЗКИ

— ✓
Пухнаті лаки, віяла, колосся,
Поламаний вітрами очерет,
Кубло змії, русальчине волосся
На синім склі писав мороз-поет;

І вечір був і радісна утома,
І муркання дрімливого кота,
І біля грубки золота солома,
А у печі пожежа золота;

І ум втрачав свою звичайну владу
Над дійсністю, і видива чудні,
Як літні хмари ізза зелен-саду,
Зринаючи, являлися мені.

1938

✓

Старезний сад стоїть, бувало,
Мов задурманений дощем,
А я лежу під темрявим кушем,
Де теплої землі сухе кружало,
І слухаю із захисту свого
Дошу спокійного слова.
Ніхто ж не скаже нам того,
Що добра крапля дощова.
Од лепету її тихішає земля.
Ось милий брат мій віддаля
Мене гукає в неспокою.
Ні, не озвуся, потаю
Задуму й самоту мою
І те, що зріло самотою.
Приходить сон. Недовго сплю.
Як хміль, дивочні в'ються звуки...
Чи то де грають, чи кують?
Ах, спати ще! Та ось ласкаві руки
Беруть мене, голублять і несуть
І пригортають до рамен.

Жадні, приникливі уста
З мого обличчя вільгу п'ють.
Розкрию очі: яснота!
Упростріль сонце протиная клен,
І іскриться оббризканий ромен,
І вся доріжка — золота.

1939

МАТИ

І сонце, і сад, і з тобою дитина.
Твоя одежа многоручайна
Обходить розкриту шию,
Одклонено лоном тече
І затихає на колінах.

Спить дитя. Приязна віта
Лягла тобі на рамена.

Твій сад — улюбленець літа,
Круг тебе порость зелена —
Навіщо з тобою смуток?
Права рука забуто повисла,
Права рука — опалий лист
На колонці крісла.

Мир тобі, радосте світа,
Мир, благословенна!

1933

✓

Ми уже зближалися додому,
Коли ти почав іти тихіше
І сказав: „Тут близько кладовище.
Хочеш, зайдем?“ Якось півсвідомо

Дав я згоду. Ми пройшли у браму.
Там дерева древніми верхами
Сонно привітали нас. І смуток
Розтікався од посохлих руток.

Ми звернули й сіли недалеко.
Ти курив, мовчав і трудно дихав.
І було навколо дивно тихо,
Тільки коник гостро десь чечекав.

Ти промовив: „Адже правда, гарно?
Я, з вокзалу ідучи додому,
Часто спочиваю тут. А парно
Нині зранку... Чи не буде грому?“

Непомітно зникла тінь од листя.
Наповзали хмар важкі одриви.
Я підвівся. Близько того місця
Ти лежиш тепер під тінню іви.

СОНЦІВ ПАЛАЦ

З Овідія

(„Метаморфози“, кн. II, 1—18)

Сонців палац височів, на високі колони
опертий,
Золотом ясен жаркім та на полум'я схожим
піропом;
Верх покрівлі блищав, покритий слоною
кістю,
Срібним світлом леліли двійчатих дверей
половини.
Красний був знадіб, та краща робота. На
дверях Мулькібер
Викував море, що поясом землю кругом
обіймає,
Коло земне і вгорі над землею нахилене
небо.
Синіх богів глибина замикає: дзвінкого
Трітона,
Постать мінливу Протея і велетня вод
Егеона,
Що величennих китів, обхопивши, стискає
рукою.

Видно й Доріду і дочок її коло неї. Ті
плавають,
Ці, посідавши на камені, сушать зелене
волосся,
Деякі їдуть на рибах. Обличчя усім
неоднакі,
Та й не відмінні: як сестри одна подібна на
одну.
Скрізь по землі міста і діброви, тварини
і люди,
Німфи і ріки та інші боги, шановані
в селах.
Образ блискучого неба вгорі над усім
розіп'ято,
Шість променіє сузір'їв на кожній дверей
псловині.

Пізно вночі вертаю додому.
Світла, замкнені в скла високі,
Скрізь горять; я збираю проміння
В темні кружечки зіниць, як колодязь
Воду бере, а ніколи не повний.
Рівний сніг пухнавіє, ще свіжий,
Ще пропаханий холодом неба.
От і двір мій. Ніщо не змінилось:
Козла на дрова, низенькі штахети
І, перетягнена од сараю
До берези, корява мотузка.
Сплять нагі дерева. Увіхожу.
Тепло і темно. На підвіконні
Жбан високий біліє. Руки
Ночі лекать на столі моєму,
Де сьогодні про дівчину світла,
Все забувши, писав я. Над п'ястю
Ніжною чорне мереживо тьміє.
Ноче, ноче, нехай би інша,
Тлінна рука мене привітала,
В час як пізно вертаю додому.

1936

✓
Ти в сонних покоях міщанки,
За низьким трухлявим вікном,
День по дневі як персні губиш,
Нахиляючись над столом.

Стертий образ, воскові рослини,
Прозоріста тарілочка на стіні
І злинялий, із клаптів, килим —
Часто в темряві, завжди в тіні.

А на дворі, за зелен-садами,
Білий оболоч став, — і на нім,
Як той чміль на цвіті черемхи,
Тяжкотіло розсівся грім.

І каже нести себе в поле,
На ладан ланів ярових,
І там по медунках качається,
Не мнучи й не хитаючи їх.

В колі світла електричного
Сніг вечірній рівно падає,
Убіляє хутро дівчини,
Що читає оголошення.

Навкруги, по темних вулицях,
Бистрі сані трусять брязкотом.
Пролетіла сніжка напруго
І розбилась під штахетами.

Я іду, дивлюся, слухаю.
Стільки літ я свідок світові,
А мене дивує молодість,
Сніг і будочка над урвищем.

Добрий вечір, тихе дерево!
Чи ти відаєш, що сніг іде,
Що й земля лежить убілена,
Рівно платами вповивана?

Тихе дерево не думає,
Ані брязкоту не слухає.
Знов об'ява й знову дівчина
В крузі світла електричного.

Чи я збився і назад вернувсь,
Чи то місто зачакловане
Як на релях, як на конику,
Непомітно обернулося?

1935

Я буду шукати тиші.

Тиша на заводах ставу

Стелить листя кругляве.

„Тихосте, тише, по чому

Пізнати близькість твого дому?

По вогні, що не гнеться од вітру,

По сонних пушинках на рівнім піску,

Чи по чорних колоннах, смарагдом

прояснених?

— Ні по колоннах, ні по вогню,

Ні по пушинках на рівнім піску,

А так:

Будеш один на луці,

І зійде ранок на правій руці,

І промовить голосом лядвенець рогатий,

Що спітає золотаві китиці в траві:

„Тихий дунай, тихша земля,

Найтихше сонячне світло.

Мир тобі, спокій тобі!
Мої китиці од сонця".
То як зачуєш такі слова,
Знай:
Душа твоя — оселя тиші.

1934

✓
Узимі маленького дому
Розмерзалось не часто вікно.
От вечір. Внесли соломю.
Розлили холодне вино.

Волохатіє стріха низько.
В білих шапочках темний пліт.
В сінях тупіт. То дід Онисько.
Гострі очі, на вусах лід.

Ще прохухаю намерз. До поля
Крадькома припадає тьма.
На окопі стара тополя,
Тай більше нічого нема.

1930

✓

Забувши давнє, Тясмин тихо спить
Між берегів, що їх любила слава.
Високий цвіт здіймається на плавах,
Як сонний лев важка гора лежить.

Край вітряків, край мовчазних могил
Незнана предкам гуркотить машина;
Козирить кінь чутливими ушима,
І стомлено ступає древній віл.

Як буйно розливається пашня!
І соняшник підняв яскраву грінку;
Мов дівчина, із рук палкого дня
Пручається веселий вітер дзвінко...

Не лічить літо сонячних годин,
Нечутно дні спливаються в сторіччя.
Цвіте безпечно давнє узग्रаниччя,
Нових людей плекає Чигирин.

1937

✓

Потьмилася небесна синьота!
З полудня парко мглиє день, —
Нагусла хмари сонна тягота.

Десь дощ іде —
Не мовкнуть голоси зозуль.
Чи хлопчик я?
Так хочу дохопитися рукою до гнізда,
Де блискавка лежить,
Як вовною обтулена змія.
Десь дощ іде.

Що я почну, коли наринє він,
Осипле жемчугом долину,
Стурбує плем'я ніжних верб,
І враз —
Немов його підітне серп —
І шум і блиск широко перекине
На дальні луки?

Що я почну, коли врочисті звуки
Відновляться, коли здвигнеться все,
І піде сонце понад садом,
Як дівчина, що, знявши гарні руки,
Для гості милої несе
Хрустальну вазу з синім виноградом?

1936

✓

В руді ледь-ледь колишеться удильно,
Гарячий вітер в бересті шумить;
На глибині проходить риба звільна,
Латаття спить, як пам'ять серця спить.

І сонний блиск ласкавої блакиті
Під хмарами ясніє в глибині,
І чашечки латаття піврозкриті
Про дива дна розказують мені.

І я боюсь, що встану і піду,
Плескатий лист руками розведу,
І в глибину спокусливу порину,

І покіль віку тихо, без упину,
Все буду занурятися туди,
Де хмари стали в безмірі води.

1936

✓
Ударив дощ, заколихав
Полудня спокій величавий,
З квітучого горошку галяв
Стовпи метеликів підняв.

Де ж ти? Твоєї пісні звук,
Линувши, потопила злива.
Дивлюсь: з затуманілих лук
Біжиш задихана, щаслива.

Нема ні неба, ні землі.
Блищать натягнені вервечки.
Ти в легкій сукні, як яєчко,
Між них білієш оддалі.

Добігла — проливень затих.
Тепер, цілуючи, вдихаю
З плечей обризканих твоїх
Тепло і запах неба маю.

1936

Ростуть дерева на козиних ніжках,
Та не в гаю, а на вікні трамваю
Північного, що гудучи вертає
В своє гніздо. Кондуктор спить. Ніхто
Не хухає на папороть холодну,
На гірські пасма, на делітки білі.
Дзвенять дерева на козиних ніжках:
„Всі очі надивилися на нас,
Рясні суцвіття замкнених і ніжних,
Прагнутих і спустошених очей.
Усі зустрічні світла наіскрились
На наших вітах сипаним вогнем.
А що ж тепер? Іде мороз. Ростім!
Зійдім на гори, станьмо на долині,
Візьмім собі займанщину, порослу
Мітличинням — бо що як завтра сонце?

1936

✓
Круг мене знов давно забутий світ:
Картопля, бур'яни, сніпчана стріха,
Між полем і городом легкий пліт;
За вітряком заходить сонце стиха.

Як мертвий лист, німує пережите.
Подуманої пісні не зберу.
Встаю до світа, удочку беру,
Іду на Лош краснопірку ловити.

І глухо так мої минають дні,
Неначе я живу на дні морському.
Ось, бачиться, виходячи із дому,
Морський король загадує мені:

„Ти до труда привчай себе поволі,
І ось тобі сьогодні мій наказ:
За вітряком холоне сонце в полі —
Візьми його та й принеси до нас“.

1936

Арону Копштейну

Холод іде, залізо несе —
Літа гарячий шум замикає.
Шум замикає, темряву довжить,
Синє небо під трепетом держить,
Сонячні паруси обтинає.
Обтинчики падають тут і там,
Упавши, шепчуть: годі світити!
Вийду я в поле, стану, послухаю,
Що мені скаже замерзле озерце.
Озерце каже: „Десь сливи цвітуть,
І море плеще в зелений острів,
І біля дому молода жінка
Мотає міток жемчужних ниток.
А я, озерце, на те не заздрю.
Я тут, у полі, мов гусь біленька,
Що сіла-впала перепочити,
Очерет надо мною шумить, шумить,
Перестане... і знов шумить!“

1936

Аби заснув, приходиш крадькома
І починаєш надити словами:
„А йдім же, любий, в темне муравище,
Що серед бору, в виярку дрімучім,
Під соснами. Коли б ти тільки знав,
Якого в нім печерок та яскинь!
А вже вони давно стоять нежиті.
Я посвічу в них свічі незліченні —
І сяйво бризне... Ні огидних слів,
Ні погляду ворожого! Де глянеш,
Подушечки отласові лежать.
Обійме сон — і мирно ти заснеш.
Тобі спочинок, а мені турбота.
Тебе обійду, обчеркну. Кругом
Осиковий поставлю частокіл.
Пристрітища, урочища, уроки
Нас будуть сторожити од людей.
Я в головах у тебе заспіваю:
„Не вийдеш більше, мій мурашку білий!“

V

Хліб, запашне молоко, золотистого масла
платівка,
Промінь на рубчику склянки — і відсвіт на
стелі. То б'ється
Бистрим мигтінням, то жужмиться в кім'ях.
В сусідній кімнаті,
Ще неостиглий од сну, твій голос бринить
клоп'ітливо.
Хатнього захистку мила богиня, ти зараз
увійдеш
І, на стану фартушок переп'явши, наблизити
до столу
Люблені руки, що пестощі, світло й догоду
дарують.

1933

✓

І час далекий, і земля далека,
А пам'ятаю все. Маленький двір,
Страпата стріха. На гнізді лелека
Задумався. В саду ласкавий мир.

Ласкавий мир в вечірньому промінні,
Ласкавим світлом дихає ясин,
І двох тополь високих довгі тіні
Перелягли верхівками ослін.

І от виходить мати молода
І до куща звертає зір щасливий
І ламле цвіт і повідає в співі,
Що тихо йде Дунаєва вода

І що ніде нема Дунаю краю.
Я слухаю і забуваю світ,
А біля мене невидимий кріт
Землі кругляву купку зворушає.

Далеко він, той вечір, і не встане
Сіяти знов над світом молодим;
Ні паростком не похитне малим,
Ні зглибока ув очі не погляне.

Навіщо ж він як мариво, як мрево,
Весь вік стоїть у спогаді моїм?
О пам'яте! Ти мов розкішне древо,
Поставлене над горбиком німим.

1938

✓
Блукаю вдень то в луках, то в гаю,
Як дерево, вдихаю запах літа,
На падолі джерельну воду п'ю,
А на межі схиляю колос жита,

І так живу, як придолинний цвіт —
Без розмислу, без дум і неспокою.
Та що по тім? Ніч владною рукою
Мій осяйний переміняє світ.

Тоді іду блукати в інші луки.
Там холодом північної роси
Торкаються мене невидні руки,
І з темряви, з Великої розлуки
Звучать давно безмовні голоси.

1939

Охайно позамітано двори,
Покопані грядки чорніють масно,
І скрізь ознаки милої пори:
Дівочі руки відновили красно,
На кожній хаті, бурями зими
Розмитий розпис. Жарко килими
Горять на сонці. Тихо вгору йду
І помічаю: в кожному саду
Набрунилися вишні, а дерен
Стоїть уже в гудінні та цвіту,
Немов намісник сонця між дерев.
Мале дівча несе фіялки сині,
А з урвища, де в зеленастій глині
Глибокі нори зяють, чути знову
Сизоворонок джеркотливу мову.
Та ось і двір жаданий. Три тополі
Стоять, як перше; на старій стодолі
Зима кроквину вивела на світ,
Розтріпавши трухлявий околіт.

А більш нема одміни. На горби
Збігає сад; під скелею початок
Струмка дзвенить — і двоє козеняток
Стоять на погребі...

Чолом тобі,
Землі ласкавої куточку милий!
Ти дав мені колись щасливі дні,
Прийми ж ізнов і другом будь мені,
І миром оклони мій вік похилий.

1938

✓

Листок на холод скаржиться листку,
І паморозь лягає на піску.
О осінь, мрії журної любов!
Як сталося, що я дитина знов?
Моє житло в наскельному саду,
Я в вересні до школи рано йду.
Ось досвітом обпалений дурман
Роковано склонився під паркан;
Ось сонна церква з золотим верхом.
Товстий чернець хамаркає псалом,
І темний дід благає: „не миніть,
Да й крихіточку хліба донесіть!“
А оддалік, на острові крутім,
Камінний грамузд міста — і над ним,
Вируючи, кружляє никлий шум.
І в серце входить темний страх і сум:
Там, як хижак, гніздиться лютий глум,
І школа там понура як тюрма,
Там друга і заступника нема!

Мій путь ламають сходи до ріки.
Я бачу те, що бачили віки:
Руїни башт, капицю, журавель,
Ряди хаток притиснених до скель,
Затоптане, злиденне живоття,
Отруйне шмаття, купами сміття,
Розвернене гноїще і над ним
Гіркий зелений ядушливий дим!
Нема ні в чім принади і краси.
Аж раптом сміх і бистрі голоси,
І полум'я — і загриміла сталь
Під молотом, мов бризнула відталь
На цілий світ і на печаль мою.
О, милий звук, за що тебе люблю?
Ти що, скажи, незнаного таїш,
Що серце так хвилюєш і томиш?
В тобі весна і молодий потік,
І кобчика над садом перший крик,
І мрійно притуманений лісок,
І поїзда далекого димок,
І милий край над берегом Дністра,
І за Дністром уквітчана гора.

1939

З К Н И Г И
„В Е Р Е С Е Н Ь“

Біла пушинка пливе над сіножаттю — легке
суденце,

Несене струменем вітру, куди забажає
недбалий.

Десять з одного гнізда промінясто
розходиться щоглів;

Отже нема ні стерна, ні весла. Та й навіщо
їм бути?

Чи на південь, чи на північ, чи в іншу країну
летіти,

Біла пушинка за те не турбує. Знялась
куди-луча —

Сильному роду своєму землі добувати нової.
Гордо пливе корабель, до завзятого бою
готовий.

Тільки ж і війська на нім, що одне непомітне
зеренце.

Буде пливти і пливти, аж зронивши натомлені
крила,

Десь її вітер зневолить упасти в гущавину
травну.
Там і лежатиме нишком, підступний,
притаєний ворог.
Сіверка осінь пройде над землею, волочучи
важко
Хмари, повні вологи холодної. Потім надовго
Ляже зима непорушна. Та день неминучий
настане,
Кинеться сніг, загурчить, затуркоче. І кільчик
тоненький
Вийде з малого зерна. Напочатку несміливий,
кволий,
Він до трави молодої тулитися боязко буде.
Голову потім підвівши, упевнено гляне круг
себе.
„Буду владати цією країною. Чуєте, трави?
Тут розцвіту, розхилюся, розсію потужний
нащадок.
Слово незламне моє. Зачувайте, готуйтеся до
бою“.

1926

✓
Діл зникав у темряві вечірній
Іней густо одягав сади.
Від криниці по тропі нагірній
Ти ішла з коновкою води.

Я сказав тобі слова привіту.
Темний був твій погляд і німий.
Лиш світився променем розбитим
У коновці місяць молодий.

1926

✓
Над парканами жовті віти,
І жовкне, старіє трава,
І ввечері шепоче вітер
Печалі сповнені слова.

Щось темне віє невидимо;
Покірно поникає сад...
Чого ж над мурами старими
Запловенився виноград?

Черешня в пурпурі черленім,
І на кущах пожар ясний,
І золото спокійних кленів
Сіяє світлістю весни.

1922

— ✓

Як м'ярко вечір тіні стеле!
Зчарований, дивлюсь туди,
Де колихають темну зелень
Дощем побризкані сади.

За ними поле половіє,
Там мак цвіте, стежинка в нім...
Чому ж не йдеш, моя леліє?
Твій подих в вітрі запашнім.

Я забуваю: в цій годині
Далека ти. Не в цім краю
Твій погляд милий, темно-синій,
Світив на молодість мою.

Вечірнє небо навіває
Незбутніх мрій, дивочних дум...
Я забуваю — все минає,
Як блиск роси, як вітру шум.

1922

✓
І ароматно вечір віє,
І поле вохко зеленіє.
В воді озерець дощових
Рум'яний світиться відтінок
Забутих тучею хмаринок
І сині плеса серед них.

О час небесного спокою!
Твоєю легкою красою
Як жадно упиваюсь я.
Як у тонке твоє палання,
В твоє зникоме розцвітання
Ввіллялася б душа моя!

1923

З ПОЕМИ ГЕСІОДА

„РОБОТИ Й ДНІ“

1. ЛІТО

В часі, коли зацвітає будяк і, на дереві сівши,
Безперестанно і густо спід крил тріскотющих
цикада
Лле свою пісню дзвінку серед млосної літньої
спеки, —
Кози бувають найгладші, вино здається
найлуччим,
Повні жадання жінки, чоловіки украй
нездолящі.
Тяжко їм Сіріус лютий коліна і голову
сушить,
Аж пов'яває все тіло. Тепер відпочинь
супокійно
І в холодку під скалою біблінським вином
покріпися.
Доброго хліба візьми, молока від кози
молодої,
М'яса шматок від телиці, що паслася в лісі
на брості,

Хай стереже він тебе від такого, що вдень
спочиває.
Сіна й полови собі наноси, щоб було до
нового
Мулам твоїм та волам. А потому хай слуги
спочити
Милим колінам дадуть і з волів поскидають
їх ярма.

2. ПОРАДИ МОРЕПЛАВЦЕВІ

Може бере тебе хіть по бурхливому плавати
морю,
То пам'ятай: як жахна Оріонова сила скидає
З неба Плеяд і вони потавають у море
туманне,
Сильно тоді починають усякі вітри буйнувати.
Отже в той час не держи корабля на
похмурому морі.
Припам'ятай мою раду й роби на твердім
суходолі.
Витягни з хвиль корабель, обклади його
міцно камінням,

Щоб не упав він від сили вохкої навалнього
вітру.

Затичку в дні відоткни, бо згниє він від
зливи Кроніда.

Снасті гарненько полагодь усі, позанось їх
додому

І, позгортавши, сховай корабля мореплавного
крила.

Зроблене міцно стерно почепи над димливим
багаттям

Та й дожидай, поки прийде на плавання добра
година.

Бистре судно тоді в море стягни, наладуй
його кладдю.

Тільки такої бери, щоб додому з прибутком
вернутись.

Так і наш батько чинив, нерозсудливий
Персе, як плавав

На кораблі по морях, добуваючи чесно
зарібок.

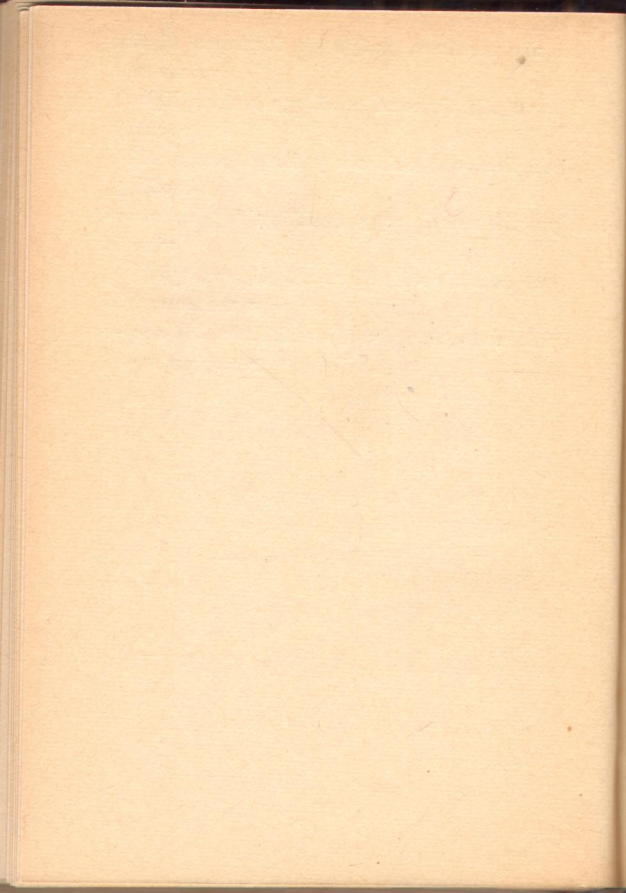
Так і сюди він прибув по широкопросторому
морю

На чорнобокім судні, еолійську покинувши
Кіму.

Не від дозвілля, добра чи багатства відтіль
утікав він,
Тільки від бідності злої, що людям Кронід
посилає.
Край Гелікона осів він у Аскрі, злиденній
слобідці,
Прикрій взимі, неприємній улітку, не милій
ніколи.
Отже затам собі добре, мій Персе, що
в кожному ділі
Треба вважати на час, а найбільше за все —
в мореплавстві.

КАЗКИ

NTSAC

НАНАНА БОСЕЛЕ

Зулуська казка

У тім краю, відкіль весна нам перші вісті
ше,

Була собі вдова одна — Нанана Боселе.
Дві дівчинки росло при ній і ще дитя мале.
І кажуть люди, що вдова поставила свій двір
Коло дороги, де блукав і кочовик і звір,
І що двора не прихищав ні тин, ні частокіл,
Нанана смілива була і певна власних сил.
От сталося, пішла вона у гай по вітролом,
Аж до оселі слон бреде, виляючи хвостом,
Неначе скирта лугова, оперта на стовпи.
Від човгання незграбних ніг здвигаються
стеги.

„Які дівчатка чарівні! — зітхнув він: —

Ох-ох-ох!

Одна чорнява, друга ні, та що? Я з'їм обох!“
І проковтнув обох дівчат, лишив мале дитя,
Та й геть пішов. Напасник звик чинити
щохотя.

Тоді вернулась Боселе: „О темний світ мені!
Де милий цвіт життя мого — дівчатка

чарівні?

Чи то здобичники лихі взяли їх у полон?“
Дитина їй: „Твоїх дівчат із'їв великий слон,
Старий, старий, з одним іклом!“ — „Вони
померли?“ — „Ні,

Не відаю, аджеж вони, як кірочка, міцні“.

На другий ранок, ще з роси не висохла лука,
Бере Нанана гострий ніж, гладушку молока —
І просто в степ. Іде та йде, аж ось прийшла

над яр,

Де жив потужний леопард, чиє кубло —
чагар.

„О леопард, ти скрізь бував; скажи, нема
вістей,
Де велет-слон з одним іклом, що з'їв моїх
дітей?“

Стряслось листя на гіллі, а в загороді бик,
Коли озався з чагаря жажної паші рик:

„Він там, де камінь край води стримить, як
білий зуб,

І де над каменем шумить широковерхий дуб“.
Нанана знов іде вперед, іде не день, не два,

Коли проглянула з куща рогата голова,
І очі темні, і в очах замислена печаль,
І ніжна мордочка жує солодкий чорноталь.
„Газеле, матінко, скажи, де капловухий кат,
Великий слон з одним іклом, що взяв моїх
дівчат?“

„Шукай, де камінь із землі стримить, як
гострий зуб,
І де над каменем росте високостанний дуб“.
Нанана далі в степ іде, всіх звірів обійшла,
І мова всіх одна була. Нарешті, спроквола
Зринає дуб ізза горба. Ось камінь край води
Біліє гострим щолопком. Нанана йде туди.

Прийшла — а там великий слон з надламаним
іклом
Стоїть, мов пагорок живий, виляючи хвостом.
Нанана каже: „Батьку мій, чи ти не мав
вістей,
Де велет-слон з одним іклом, що з'їв моїх
дітей?“

Озався неохоче слон: „Не чув я; далі йди.
Шукай, де одинокий дуб і камінь край води“.
Тоді Нанана: „Не дури! ти сам — той підлий
кат,

Гультяй, бродяга світовий, що з'їв моїх
дівчат.

Ягнятка милі! Я для вас пройшла степи
й гаї..."

Розгнівався великий слон та й проковтнув її.
Тепер спокій! Куняй собі в тіні лапятих віт...

Прийшла вдова в слонів живіт — а там
великий світ!

Блищить вода, цвітуть сади, красуються ліси,
Багато скель, багато сіл, худоба, люди, пси;
Коза на прискалку стоїть, леліє ковила;
Тут птах зривається з кущів, як золота
стріла,

Там райдуга встає зза гір на дивоглядь очам.
Своїх дівчат маленьких теж Нанана бачить
там.

Прийшла, дала їм молока. „Ну що, ну як
у вас?“

„Недобре, мати, голод, сум, та ми спимо весь
час“.

„Які ви дивні та чудні! — Нанана їм на те, —
Аджеж у звіра м'ясо є, чому ж ви не їсте?“
Ага, прийшла й тобі біда, розбійнику старий!
Нанана накладає дров — і ось вогонь жаркий

Ярує, нишпорить, сичить, мелькає між полін
І рветься вгору тут і там за димом навздогін.
Вдова печінку у слона вирізує ножем
І настромляє на рожен і смажить над вогнем.
І здивувались люди всі, що понивали там:
„Ого! Дивись: слона їдять!“ Зчинився гамір,
гам,

Всі ріжуть, смажуть та печуть... Забувши
свій полон,

Весілля, грища завели... Тоді великий слон
Сказав до почету свого: „Ой зле мені, ой зле,
Відколи з'їв я жінку ту, Нанану Боселе;
Як скорпіон, гніздиться біль у череві моїм!“
Відрік на те гіпопотам, що був тоді при нім:
„Владарю мій! Не прогнівись, що правди не
втаю:

Адже у тебе там людей, , як цвіркоту в гаю!“

І от минув великий час, і вмер владика-слон,
Щоб стати здобиччю гієн, шакалів та ворон.
Нанана каже: „Ну, ходім! Прощай, лиха
маро!“ —

І розтяла його ножем і вийняла ребро.
Виходять півні: кукулук! погляньте но,
земля!

Бики виходять: у-у-ум! яка краса — земля!
Виходять кози: ме-ме-ме! — о радість,

о земля!

І люди вийшли сміючись: земля! земля!

земля!

І всі раділи: і старий, і жінка, і маля.

Обдарували Боселе: хто дав отару кіз,

А хто овець, а хто биків, хто борошна привіз.

Додому з милими дітьми вернулась Боселе.

Лише ступила на поріг, устріч — дитя мале,

В долоні плеще: „Світе мій! Дівчатка чарівні!

А я ж казала, що вони, як кірочка, міцні!“

СОПІЛКА

1.

Був дід і баба і, синок їх милий,
Івасик був, чорнявий хорошень.
Він пас гусей, робив до лука стріли,
Або кував зозулею з вишень.

Була й сестра в Івасика, Олена.
Та що ж? Сестра не бавилася з ним:
Завжди понура, заздра, потаєнна,
Вона не знала приятні ні з ким.

Вона в саду шальвії не плекала,
Не дбала ткати красних рушників;
Вона на крилах печі не писала
Ні сосонок дрібних, ні павучків.

От сталося, як липа розцвілася
І в блиску кіс погасла сіножать,
Послала мати бистрого Івася
І з ним Оленку полуниць ірвать.

Зайшли вони в грабовий ліс глибоко.
Там рідко промінь прогортає тінь,
Там пугач світить вираченим оком,
Там жалами грозяться мох і тлінь.

І от прийшли на галяву велику,
Де в різномовнім плюскоті криниць
Цвіла долина; дивляться — без ліку
Незайманих жаріє полуниць.

Івась що зірве ягоду, то в глечик;
Оленка ходить, ходить, забреде
У тінь та й спить. А день не спить. То чечик
Чиргикне десь, то голуб загуде.

А раз було, що й грім рикнув неждано,
Погнало дощ — і райдуга звелась.
Та й знову тихо. Ось уже нерано;
Огледілась Оленка — спить Івась.

Забився в трави, підгорнув колінця,
Скукобився в маленький ковтюшок;
Високий глек наповнено по вінця;;
А що ж у неї? Жменя ягідок.

Це ж ввечері почнуть його хвалити!
І заздрість нудко серце їй тяжить...
Чому такий удатний він! Убити
Щасливого, убити поки спить.

Ні оклику, ні голосу, ні стуку,
Ще й сонце захилилося кушем.
Метнулася, звела над сонним руку
І напруго ударила ножем.

Івасик бідний! Тільки стріпотіло
Плеche йому. Убийниця притьмом
Копає діл, безодголосне тіло
Землею прикидає і піском.

Нема Івася! Глянула в долину:
Та що ж бо це? День гасне вочевидь;
Туман бредє... кошлату тягне спину,
І тьма встає, як збуджений ведмідь.

Мерщій на степ! Ні, гола ще могилка.
Пригнути гілку, обірвати лист...
Еге! Без вітру відсахнулась гілка,
Порснула вгору, аж почувся свист.

На степ, на степ! Без стежки, без дороги...
Еге! Услід зривається виття,
І зойк, і зик, і пазурі, і роги,
І крила б'ють... Злобливе сум'яття

Як ураган, обняло ліс великий.
Що діяти? Як вимкнутися їй?
Ось доженуть... І чує голос дикий:
А де ж івва-івва-івасик твій?

Було над північ, як вона зза хати,
Розпатлана, влетіла в батьків двір.
А де ж Івасик? — заволала мати.
— Ой, звір загриз, ой, я ж не винна, звір!

2.

Прийшла весна. Кругляві, як оладки,
Хмарки блукали в небі; цвіт жердель
Сади осяяв; грядка коло грядки
Чорніла по городах; журавель

Кричав високо. На гробку Івася,
Новітня гостя в лісі віковім,

Неплекана калина розрослася.
Лучилося, йшли чумаки у Крим.

І хтось із них нагледів при долині
Калини кущ та й вирізав собі
Сопілку з неї. „Буду на чужині,
Розрада буде чумаку в журбі“.

Тоді її змережав вимисливо,
Приклав до уст і тихо, спокволя,
Став награвати. Там то дивне диво!
Сопілка явно словом вимовля:

„Ой звільна, звільна, чумаченьку грай,
Да не врази мого ти серця вкрай.
Мене сестра-завидниця згубила,
Ніж сонному у серденько встромила...“

Урвалась скарга. Вражене мовчання
Змінило пісню. Німував і ліс,
І чумаки. Лягала мла смеркання,
І смутно мгло пагілля беріз.

Один чумак промовив: „Їй-же богу,
Відколи світ, такого не було“.

На другий ранок рушили в дорогу
І впало їм іти через село,

Де жив Оленчин батько. У старого
І ночувати стали. Річ за річ —
Сказали про сопілочку. Прожогом,
Як нестяменна, кинулась на піч

Бліда Оленка. А старий мовляє:
„І віриться, і віри не поймаю.
Ось дайте но я сам заграю“. Грає,
А дудочка одказує йому:

„Помалу, батечку, помалу грай,
Да не врази мого ти серця вкрай.
Мене сестра-невірниця згубила,
Ніж сонному у серденько встромила“.

Кінчив — і очі повніться сльозами,
А мати просить: „Дай же і мені“.
Взяла, дихнула жовтими устами,
І знов квилять ті звуки жалібні.

„Поволі, матінко, поволі грай,
Да не врази мого ти серця вкрай,

Мене сестра-підступниця згубила,
Ніж сонному у серденько встромила“.

Старий нахмутив брови кострубаті:
„Ну що ж? Нехай заграє і вона!“
Усі замовкли; тихо стало в хаті.
Тоді Оленка, біла як стіна,

Страхаючись, бере сопілку в руки,
До уст підносить, та бліді уста
Не слухають її — і рвуться звуки,
І трудно журний поспів вироста.

„Помалу-малу, душогубко, грай,
Да не врази мого ти серця вкрай,
Це ж ти мене, злочиннице, згубила,
Ніж сонному у серденько встромила,
Як ми по ягоди ходили в гай“.

Оленка дудку кидає, долоню
Кладе на очі і стоїть німа.
„Бодай же ти була пропала, доню!
Бодай зайшла, де круча і строма“.

Оплакали старі дитину любу —
Івасика — обмилися в сльозах,
А душогубку віддали на згубу,
І дикий кінь розніс її на прах.

ЧУДЕСНА ТРОСТКА

Був собі парубок убогий
Та й пішов найматися в службу.
Коли зирк — чоловік устрічу.
„Хочеш, сину, наймися до мене!“
Хлопець каже: „Чому б не найнятись?“
А яка у вас, діду, робота?“
— Та робота, сказати б, звичайна:
У невгасимій печі палити. —
От прийшли вони в ліс великий,
Несказанно сильний і темний.
Тихо в лісі: ніщо не шеберхне,
Ні білка скочить, ні хрусне хмизинка,
Ні комар-дударик не писне;
Лиш на галяві піч горбата,
Роздійнявши закурену пашу,
Так і паше вогнем та чадом,
Так і сапле — аж жежко дивитись!
Коло печі коні як змії.
Тоді каже той дід до хлопця:
„Ось тобі коні — возити дрова.

Годуй їх попелом та вугіллям,
Та пильнуй, щоб піч не погасла“.
Так сказав і пропав, мов здимів.
Став той хлопець возити дрова,
Та ніяк не надасть, хоч розпадься:
Тільки вкине, уже й немає.
Але раз йому кажуть коні:
„Ой да гірко ж їсти вугілля!
Ти вкosi нам зеленого зілля,
А як ми поїмо в охоту,
То й за тебе справим роботу“.
Він послухав, вкосив їм сіна, —
Дак то перше робив, аж слався,
Коло тої вогненої прірви,
А тепер собі повагом возить
І спочине і з люльки пакне,
А тим часом піч не вгасає.
От минув уже рік і місяць,
Коли щось як гуне по лісі,
Як чварахне, як брязне громом!
Гляне хлопець, а дід коло нього.
„Ось на тобі, каже, цю тростку.
На що загадаєш, чого захочеш, —
Помахнеш нею, твоє і буде“.
Вийшов хлопець на степ широкий

Та й питає себе на думці:
„Чи не дався я одурити?“
Та, махнувши тросткою, каже:
„Нехай буде овець отара!“
Ще не змовив останнього слова,
А вже скрізь, куди оком скине,
Коливаються спини овечі,
Стугонить незліченний тупіт,
Заливає пагорки та долини.
Хлопець став, затремтів, як трепітка,
Ледве-ледве спромігся сказати:
„А тепер хай не буде нічого.“
Лиш махнув — і не стало нічого,
Тільки мгліє далекий згірок
Та літаючи каня тужить.
От приходить хлопець додому,
Приносить багаті дарунки,
Та за тростку не каже ні слова:
Потаємне орудує нею.
Став він жити маєтно та пишно,
Став чубунитись та величатись,
Зажадав собі влади та панства.
Ото й каже колись до мами:
„Візьміть, нене, новеньке убрання
Та підіть у цареві палати,

Та просіть молоду царівну,
Чи не піде за мене заміж.“
Мати каже: „Мій сину милий!
Ти що собі в голову вкинув?
Та ж тобі царівна — не рівня,
Не улюбить тебе, не вшанує,
До твого умислу не пристане,
Тільки віку тобі умалить.
Візьми собі, сину, селяночку,
Чепурушку, дбайливицю в хаті,
Оця тебе буде любити,
Біля тебе як річенька дзвеніти.“
Угнівався син, відказує з серця:
„Добра рада — селючку взяти,
Неотесану довбню, гергепу,
Що не вміє ні сісти, ні встати,
Ані чемної речі зговорити!
Ідіть, мамо, сватайте царівну.“
Мати зрядилась. Назула на ноги
Чобітки з зеленого сап'яну,
Тоді наділа плахту-синітку,
Поярковим поясом переп'ялась,
Узяла шовковий очіпок,
Поверх нього ляну намітку,
На плечі біленьку катанку,

Та й пішла до царського двору.
Приводять її до царівни.
Та на неї дивиться згорда:
„А чого вам, госпосю, треба?“
— Так і так, — відказує жінка: —
Єсть у мене синок-сокільчик,
Да такий хорошень — не сказати!
Чорнобривий, ставний, як кленочок.
Ще й до того багатий кріпко.
Чи підете заміж за нього?“
Відказала красуня-царівна:
„Чому б не піти, як хороший?
Тільки знаєте що, бабусю:
Нехай син ваш поставить до завтра
Отакий двірок, як у мене,
А тоді щоб од мене до нього
Золотий місток простелився,
А на тому містку, обабіч,
Коли будемо йти вінчатись,
Нехай яблуні процвітають,
А як станем вертатись додому,
Щоб і яблука вже поспіли.
Під мостом нехай море плеще,
А на морі какхає качка“.
Вернулася мати додому.

„Ей, дитинко, не буде діла!
Там такого вона загадала,
Що ти і довіку не вдієш.“
А син каже: „дарма, не журіться.“
От опівночі взяв ту тростку,
Помахнув — і все учинилось,
Як жадала собі царівна:
Став двірок такий як у неї,
Або й кращий; прослався місточок,
Сам золотий, а поруччя срібне;
По-обабіч того місточка
Грають яблуні цвітом рожевим,
Під мостом хлюпошеться море,
І на морі кахкає качка.
Де взялися лакеї, карети,
Сів він вранці, поїхав до неї,
А вона вже жде його, плаче,
Що приходитьсь йти за нерівню.
Та проте нічого, звінчалась.
От живуть вони місяць і другий.
Він кохає її, милує,
Да так то вже хорошенько водить!
А вона умишляє лихо.
Почала пригортатись до нього,
Щоб сказав їй, чим він чаклує.

Він сміється: „Покинь ці речі:
Мене лестками не підійдеш“.
Та вона, мов куночка тая,
Коло нього в'ється, голубить,
Припадає, ластиться, просить
То любощами, то словами, —
Не устояв він і признався.
„Оцією тросткою“ — каже.
От вона й викрала тростку.
Вийшла в двір, помахнула нею
Ще й промовила люте слово:
„Заклинаю да й проклинаю,
Нехай зійдуть із блиску-світа
І двірок і сад коло нього,
А мій чоловік осоружний
Хай загине повільною смертю,
Замурований в стовп камінний!“
Як сказала, то так і сталося.
Зникло все, лиш бур'ян зостався,
Дике поле, земля саморосла,
Та мурований стовп над нею,
А в стовпу, наче кіл у горожі,
Нерушимо стоїть хазяїн —
Ледве видно уста та очі.
Стоїть він та кається гірко:

„Язиче, язиче! Лихо тебе миче!
Як прийшло махом, так пішло прахом“.
Тоді сіла царівна в карету
Та й поїхала знов до батька,
А з маєтку її чоловіка
Тільки кіт лишився та коник.
Кіт негайно югнув по сусідах,
Де хліба накрав, а де м'яса,
Доліз до хазяїна, каже:
„Не журіться, я й ще добуду“.
А той крізь сльози: „Мій котику вірний!
Ти достань мені тую тростку,
Що я нею владав на волі,
От тоді в мене хвалений будеш“.
Кіт відказує: „Лиш не плачте“.
Перебіг до коня та й каже:
„Ідьмо, коню, в царівнине царство
Чудесної тростки добувати,
Із стовпа хазяїна визволяти!“
Бистрий кіт — та й кінь не плохута:
Так і кинувся: „Гайда! Їдьмо!“
Кіт йому зараз плиг на спину
Та й помчали — не можна швидше!
Як прискочили в друге царство,
Кіт давай там мишей давити.

Давить поспіль, усіх без розбору,
Аж набрів на їхнього князя.
Той благає: „Котику-брате,
Бери що хочеш, даруй душею!“
Кіт і каже: „Добудь мені тростку
Із рук царівни, то будеш жити,
А як ні — погублю з потомком!“
Тоді мишачий князь як свисне! —
Пригромило мишей, мов війська,
Сунуть плавом, що ніде й ступити.
Стали гризти в палатах мұри,
І ось наймудріше мишатко
Пролізло в покій до царівни.
У покої високо й чисто;
Посередині ліжко кедрове,
А на ліжку під синім отласом,
Тихо спить молода царівна,
А ту тросточку в рот поклала.
Як угледіла теє мїша,
Зараз нишком підкралась до рота,
Устромила їй хвостика в ніздрі,
Та й ну лоскотати злегенька!
То царівна як чхне спросоння —
Так і випала тростка з рота.
Миша за неї та хода звідти.

Оддала свою здобич котові,
Кіт на коника та й помчали.
Як примчали в своє посілля,
Кіт поліз по стовпові, глянув,
А хазяїн ледве що дише.
Кіт оддав йому тростку. Узяв він,
Помахнув нею, мовив тихо:
„Нехай буде усе як перше, —
І двірок і сад коло нього,
А цей стовп розсиплеться в порох,
А царівна стане край мене.
Як сказав він, так і вчинилось:
Стовп розсипався, в'язень вийшов,
Коли зирк — аж тут і царівна.
„А, голубко, то так ти дієш?
Ну, не доки мені терпіти!“
І звелів її кинути в прірву.
Сам узяв собі іншу дружину:
Жили вони довго й щасливо
І той кіт коло них, і коник.
Аж доспіло три яблука красних:
Одне мені, друге теж мені,
Третє тому, хто збавив казку.

1938

З М І С Т

Сонце	3
Угляр	5
Пух золотої верби	6
Туча з райдугою і громом	7
Я пам'ятаю по дощі	9
Рано прокинувся	10
Як тихо тут: земля і сонце	11
Наклав на лук очеретину	12
На снігах літа високих	13
Долом тінь у саду	14
Утомлений день	15
Ключами кличуть журавлі	16
Вино зорі	17
Сизий голубе вечора	18
Полею ідуть	19
Коли ти була зо мною	20
Огонь	22
Відколи сховав я мертву голубку	23
Спи	25
Різьбою пагілок нових	26
Встану рано	27
Коли над вільхами засвітиться	29
Темними ріками	31
Зрада I	34
Зрада II	37
Зрада III	38
Така мальована хата	40
Негода	41
Вибігає на море човен	42
А смутно ж тут ходити	44
Нищитель рабства	46
Передмова до казки	47
Старезний сад	48
Мати	50
Ми уже зближалися додому	51
Сонців палац	53
Пізно вночі вертаю додому	55
Ти в сонних покоях міщанки	56

Жовтень	58
В колі світла	59
Я буду шукати тиші	61
Узимі маленького дому	63
Забувши давнє	64
Потьмилася небесна синьота	65
В руці ледь-ледь колишеться удильно	67
Ударив дощ, заколихав	68
Ростуть дерева на козиних ніжках	69
Круг мене знов давно забутий світ	70
Холод іде	71
Аби заснув	72
Хліб, запашне молоко	73
І час далекіи	74
Блукаю вдень то в луках, то в гаю	76
Охайно позамітано двори	77
Листок на холод скаржиться	79
Біла пушинка пливе над сіножаттю	81
Дід зникав у темряві вечірній	83
Над парканами жовті віти	84
Як м'яко вечір	85
І ароматно вечір віс	86
Літо	87
Поради мореплавцеві	89
Напана Боселе	95
Сопілка	101
Чудесна тростка	109

